

Jacob met tulband en grote baard is een gewild verzamelobject en daardoor in veel verzamelingen aanwezig. Wie de persoon op de pijp voorstelt laat ik in het midden, er zijn twee theorieën, Jacob de bijbelse figuur en Jacob de Zouaaf. De aanleiding van dit artikel is een reactie op het boek "Culottage des pipes" de reprint van Bernard Mamy, waarin veel Jacobpijpen afgebeeld en beschreven zijn. Aangezien er meer bekend zijn leek het mij interessant om een (voorlopige) lijst van Jacobpijpen samen te stellen. Ik ben uitgegaan van pijpen die zich bevinden in collecties van PKN-leden, afbeeldingen uit fabrikantencatalogi, het boek van Mamy en het boek "Les pipes en terre Job Clerc" van André et Mariëtte Leclair. In "Pijpenfabriek Trumm-Bergmans te Weert" van Jos Engelen staat een Jacob van Trumm-Bergmans afgebeeld. De beschrijving van de pijpen in Mamy berust in hoofdzaak op visuele waarneming. Als de pijp niet alle tekst en nummers duidelijk laat zien kunnen er zich vergissingen voordoen. Door vergelijkend onderzoek kan ik het volgende opmerken: Alle genoemde maten van de pijpen kunnen afwijken door krimp tijdens het bakproces, door afsnijden van de kop en de meettechniek van de onderzoeker. Een verschil van 1 à 2 mm is als normaal te zien.

Mamy	moet zijn
Wingender 351	Wingender 851, (Chokier)
CHOKIER 1508	CHOKIER 1500 (F.Wingender)
J.W.et C.171 (Manchester?)	J.W.& C.174 (Julius Wingender, Höhr)
nr.297 DEM AM DER JACOB (?)	297 DEMANDER JACOB, (Victor Belle)
GOEDEWAAGEN	GOEDEWAAGEN (nr.805 Abraham)
Dutel Gisclon 1610	mogelijk: Dutel Gisclon 610
Schmidt frères 793	mogelijk: Schmidt frères 795

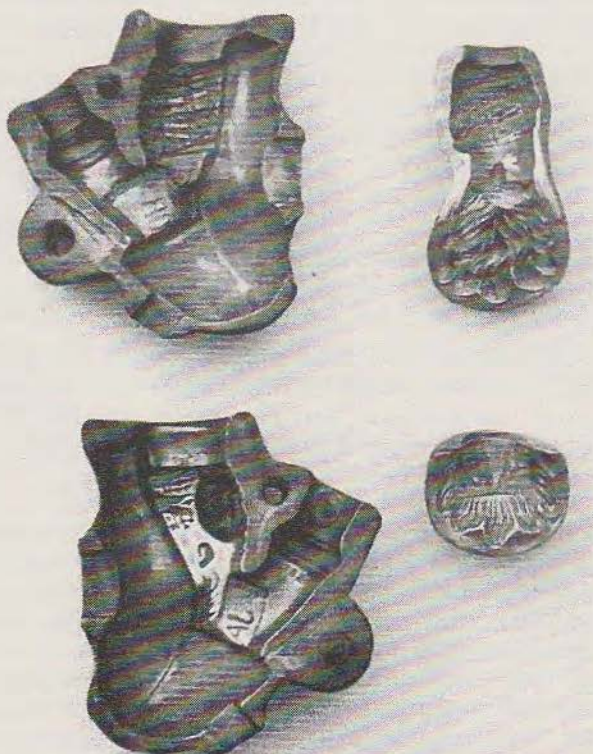
Het onderzoek beperkt zich tot de pijpen die aan een fabriek gerelateerd kunnen worden. Buiten het onderzoek vallen de Jacobpijpen van onbekende herkomst, alle varianten (m.u.v. verschillende teksten op de tulband) en gegevens uit handelarencatalogi. Dit zou nog een jarenlang onderzoek vergen.

OPMERKINGEN:

1. De Jacobpijp staat in de Gambiercatalogus van 1839 en in Blanc-Garin van 1838 nog niet vermeld. Wel in de Gambier catalogus van 1868. In de tussentijdse periode is de Jacobpijp voor het eerst uitgebracht.
2. Pas in de Gambier catalogus van 1905 verschijnen Jacobpijpen met nikkelbusjes.
3. We mogen aannemen dat Gambier de eerste fabriek was die Jacobpijpen fabriceerde. Waarschijnlijk door de vraag werd het model door andere fabrikanten in Frankrijk, België en Duitsland overgenomen. Zelfs in Nederland werd de pijp door Trumm-Bergmans uitgebracht: Deze pijpen zijn letterlijk gekopieerd door van bestaande Gambierpijpen door vormmaker Letschert uit Höhr een mal te laten maken.
4. In Duitsland (Höhr, Hilgert, Baumbach) kende men een "monster-catalogus", waarin modellen door meerdere fabrieken werden gefabriceerd. Daarbij werd soms de vorm uitgeleend of gekopieerd. Zo hebben Müllenbach & Thewald en J.Wingender hetzelfde nummer 174. Dit

geldt ook voor de Jacob met nr.188, uitgebracht door F.W.Remy en Karl Gelhard Nachfolger in Hilgert.

5. Soms wordt bij fabrieksluiting de vorm door de opvolger overgenomen. (Noël 378-Gambier 378, Dutel-Gisclon 610-Dutel-Boucher 610),Hoe zit dat met Fiolet 785b-Schmidt frères 785b en Dutel-Boucher 692- Gravee 692?
6. Ook zijn onder het zelfde nummer pijpen met verschillende tekst te vinden. B.v. Fiolet nr. 726, J.Wingender & Co nr.174, F.Wingender nr. 1500. (zie lijst)
7. In de catalogus van Victor Belle staan 5 maten van Jacobpijpen vermeld. Afhankelijk van het soort gemonteerde steel krijgen ze een eigen catalogusnummer tussen 7035 en 7092.
8. Het merk "TOUT A NICOT" is van een grossier uit Avesnes sur Helpe. Hij verhandelde o.a tot ± 1980 een oude voorraad van Gambierpijpen.
9. Het steelstempel "au Nargileh" is bij Lothar Hein in Hilgert aangetroffen. Hij had opdracht pijpen te maken, hetgeen voor zover ik weet niet is gebeurd.
10. De gegoten Goedewaagenpijp is een bodemvondst op het fabrieksterrein, een proefmodel en niet in productie genomen.

Pijpenmal vormnummer 851, F.Wingender Chokier

Met dank aan Jos Engelen, Ron de Haan, Ruud Stam, Arthur van Esveld voor hun informatie over collectiestukken en aanvullende gegevens.

voorbeelden van varianten

			
998 zonder nummer	met vormnummer 998	met letter E boven	met letter C onder
			
gambier 998	gambier 998	gambier 998	gambier 998

gekopieerde modellen

		
Gambier 998 manchetpijp origineel	Paul Hein & Sohn 322 baard gelijk	Trumm & Bergmans z.nr. kopie 998 smaller type

LIJST VAN JACOBPIJPEN

Fabriek	vorm/ cat.nr	opschrift in tulband	klei	hoogte	type	Bijzonder heden	br on
FRANKRIJK							
Gambier	3	Je suis le vrai Jacob	W	6.1 cm	s	JG gebogen	col
Gambier	9	Je suis le vrai Jacob	W	5.5 cm	s	JG	col
Gambier	N378	halve maan	W	4.0	m	JG (Noëlmal)	col
Gambier	(N)379	niet bekend	W	moyen	m	(= Noël mal)	cat
Gambier	(N)380	(halve maan)	W	± 4.7 cm	m	(= Noël mal)	cat
Gambier	(N)535	(C'est moi Jacob)	W	± 5.8 cm	m	(= Noël mal)	cat
Gambier	948	Je suis le vrai Jacob	W	9.4 cm	m	JG	col
Gambier	998	Je suis le vrai Jacob	W	6.0 cm	m	JG	col
Gambier	1008	Je suis le vrai Jacob	W	4.1 cm	m	JG	col
Gambier	1008B	Je suis le vrai Jacob	W	4.8 cm	m	JG	col
Gambier	1048	Je suis le vrai Jacob	W	7.7 cm	m	JG	col
Gambier	1098	Je suis le vrai Jacob	W	6.9 cm	m	JG	col
Gambier	1498	Je suis le vrai Jacob	W	5.1 cm	m	JG	col
Gambier	1598	Je suis le vrai Jacob	W	grootte 1498	b	JG	cat
Gambier	1608	Je suis le vrai Jacob	W	grootte 998	b	JG	cat
Gambier	1608A	Je suis le vrai Jacob	W	5.9 cm	b	JG A=ancien	cat
Gambier	1618	Je suis le vrai Jacob	W	grootte 1008b	b	JG	cat
Gambier	2018	niet bekend	?	?	b	vermelding	cat
Gambier	geen	Je suis le vrai Jacob	W	4.2 cm	m	JG	col
Wiet	726	geen	W	9.0 cm	m		col
Fiolet	726	Je suis le beau Jacob	W	8.8 cm	m		col
Fiolet	784	Je suis le beau Jacob	W	4.7 cm	m		col
Fiolet	784B	Je suis le beau Jacob	W	4.5 cm	m		col
Fiolet	785	Je suis le beau Jacob	W	5.0 cm	m	LF	col
Fiolet	785B	Je suis le beau Jacob	W	6.0 cm	m	LF	ma
Fiolet	795	Je suis le beau Jacob	W	5.0 cm	m	LF	ma
Fiolet	geen	geen	W	4.2 cm	m	LF	ma
Bonnaud	67	Bonnaud Marseille	R	5.0 cm	m		col
Bonnaud	166	Bonnaud Marseille	R	8.4 cm	m		col
Bonnaud	167	Bonnaud Marseille	R	5.7 cm	m		col
Bonnaud	168	Bonnaud Marseille	R	8.4	m		col
Bonnaud	169	Bonnaud Marseille	R	5.6 cm	m		col
Bonnaud	174	halve maan	B	4.0 cm	m		col
Bonnaud	geen	Bonnaud Marseille	B	8.8 cm	m		col
Hyppolite Léon Bonnaud	geen	Je suis le vrai Jacob	W	4.8 cm	m		col
Hyppolite Léon Bonnaud	geen	Je suis le vrai Jacob	R	5.0 cm	m		col
Job Clerc	001	Le nouveau Jacob	W	moyen	b		lec
Job Clerc	54	geen	WRZ	mignonnette	m		lec
Job Clerc	140	geen	WRZ	mignonnette	m		cat
Job Clerc	142	Le nouveau Jacob	W	très grand	m		lec
Job Clerc	354	geen	WRZ	très petit	m		lec
Job Clerc	454	geen	WRZ	petit	m		lec
Job Clerc	604	geen	WRB	petit	m		cat
Job Clerc	606	geen	WB	petit	m		cat
Job Clerc	607	Le Nouveau Jacob	WB	moyen	m		cat
Job Clerc	608	Le Nouveau Jacob	WB	grand	m		lec
Job Clerc	624	geen	W	mignonnette	m		lec
Job Clerc	625	geen	W	très petit	m		lec

Job Clerc	626	geen	W	petit	m		lec
Job Clerc	700	Le nouveau Jacob	W	extra grand	m		lec
Job Clerc	750	Le nouveau Jacob	WR	4.2 cm	m		col
Job Clerc	751	Le nouveau Jacob	WR	moyen	m		lec
Job Clerc	752	Le nouveau Jacob	W	grand	m		lec
Job Clerc	753	Le nouveau Jacob	W	5.6 cm	m		col
Job Clerc	754	Le nouveau Jacob	W	7.1 cm	m		ma
Job Clerc	755	Le nouveau Jacob	W	6.0 cm	m		ma
Job Clerc	887	Le nouveau Jacob	W	plus grand	m		lec
Dutel Gisclon	357	geen	W	5.6 cm	m	DG	ma
Dutel Gisclon	604	geen	W	4.0 cm	m	DG	ma
Dutel Gisclon	610	Je suis le bon Jacob	W	5.0 cm	m	DG	col
Dutel Gisclon	654	Je suis le bon Jacob	W	4.0 cm	m	DG + nr.114	ma
Dutel Gisclon	667	Je suis le bon Jacob	W	6.0 cm	m	DG	col
Dutel Gisclon	865	geen	W	4.3 cm	m	DG	ma
Dutel Gisclon	867	Voilà le bon Jacob	W	5.9 cm	m	DG	ma
Dutel-Boucher	610	Je suis le bon Jacob	W	moyen	m	DG	cat
Dutel-Boucher	692	halve maan	W	extra grand	m		cat
Dutel-Boucher	693	Je suis...	W	grande	m		cat
Dutel-Boucher	867	Je suis...	W	plus moyen	m		cat
Gisclon	748	halve maan	W	petit	m		cat
Gisclon	749	halve maan	W	grand moyen	m		cat
Gisclon	750	halve maan	W	petit	s		cat
Gisclon	751	halve maan	W	petit moyen	s		cat
Gisclon	807	halve maan	W	petit	m		cat
Gisclon	869	halve maan	W	grand	m		cat
Belle	297	Demandez Jacob	W	moyen	m		cat
Belle	298	Demandez Jacob	W	grand	m		cat
Belle	299	Demandez Jacob	W	petit	m		cat
Belle	300	Demandez Jacob	W	grand	m	=298 calciné	cat
Belle	693	tekst onleesbaar	W	6.3 cm	m		col
Belle	6967	Je suis le bon Jacob	W	moyen	b		cat
Belle	7035	Je suis le bon Jacob	W	petit moyen	m		cat
Belle	7039	Je suis le bon Jacob	W	moyen	m		cat
Belle	7060	Je suis le bon Jacob	W	grand	m		cat
Belle	7080	Je suis le bon Jacob	W	très grand	m		cat
Belle	7090	halve maan	W	extra grand	m		cat
Prugnaud	77	Jacob St Quentin.P.	W	7.0 cm	m		col
Schmidt-Fr.	785b	Je suis le beau Jacob	W	6.0 cm	m	SF	col
Schmidt-Fr.	786	Je suis le beau Jacob	W	6.6 cm	m	SF	col
Schmidt-Fr.	795	Je suis le beau Jacob	W	5.2 cm	m	SF	col
au Nargileh	geen	Je suis le vrai Jacob	W	8.6 cm	m		ma
au Nargileh	(998)	Je suis le vrai Jacob	W	6.0 cm	m		col
Noël	N290	ster	W	3.9 cm	m		col
Noël	N378	halve maan	W	4.1 cm	m		col
Noël	N380	halve maan	W	4.7 cm	m		col
Noël	N535	C'est moi Jacob	WZ	5.8 cm	m		col
Hermel	geen	geen	W	5.5 cm	m	gietpijp	col
Hermel	geen	geen	W	4.3 cm	m	gietpijp	col
BELGIE							
Knoedgen	(=181)	halve maan	W	middel	m		cat
Knoedgen	(=183)	halve maan	W	groot	m		cat
Knoedgen	(=196)	De ware Jacob	W	5.3 cm	m	JK	col
Knoedgen	geen	De kleine Jacob	W	4.8 cm	m	JK	col
Knoedgen	geen	Ik ben de ware Jacob	W	7.2 cm	m		col

Knoedgen	geen	Je suis le bon Jacob	W	5.8 cm	b		col
Knoedgen	geen	Je suis le bon Jacob	W	6.0 cm	m		col
Daniel	geen	Je suis Jacob	W	9.5 cm	m		ma
Daniel	geen	Je suis Jacob	W	7.4 cm	m		col
P.Levêque	geen	Le vieux Jacob	W	6.9 cm	m	PL	col
P.Levêque	geen	Le vieux Jacob	W	8.9 cm	m	Levêque Andenne	col
Heurter	geen	Jacob	W	5.5 cm	m	Heurter Andenne	col
Heurter	geen	Jacob	W	6.8 cm	m	JH	col
F.Wingender	438	L'union fait la force	WR	7.0 cm	m		col
F.Wingender	1500	L'union fait la force	W	9.0 cm	m		col
F.Wingender	1500	Je suis le vrai Jacob	W	9.3 cm	m		col
F.Wingender	849	L'union fait la force	W	5.8 cm	b		col
F.Wingender	851	L'union fait la force	W	7.0 cm	m		col
F.Wingender	852	L'union fait la force	W	5.5 cm	m		col
Gravee	692	halve maan	W	9.0 cm	m		col
Gravee	693	Je suis le bon Jacob	W	6.6 cm	m		ma
DUITSLAND							
J.Wingender & Co	174	Je suis le beau Jacob	W	9.0 cm	m		col
J.Wingender & Co	174	Je suis le vrai Jacob	W	9.0 cm	m		col
J.Wingender & Co	175	Je suis ...	W	± 6.1 cm	m		cat
J.Wingender & Co	1064	tekst onleesbaar	W	± 5.4 cm	b		cat
Müllenbach & Thewald	227	Je suis le vrai Jacob	W	± 5.8 cm	m		cat
Müllenbach & Thewald	174	Je suis le vrai Jacob	W	± 9.0 cm	m		cat
J.Schilz Müllenbach	18	niet bekend	W	14 cm lang	s		cat
J.Schilz Müllenbach	277	niet bekend	W	middel	m		cat
J.Schilz Müllenbach	281	niet bekend	W	klein	m		cat
P.Hein & Sohn	geen	Je suis le vrai Jacob	W	5.9 cm	m	eigen nr.322	col
P.Hein & Sohn	geen	Je suis le vrai Jacob	W	8.8 cm	m	eigen nr.800	col
F.W.Remy	88	geen	W	± 13 cm lang	s		cat
Karl Gerhard Nachfolger	88	geen	W	± 13 cm lang	s	Inhoud = catalogus Remy	cat
NEDERLAND							
Goedewaagen	geen	Je suis le bon Jacob	W	6.0	s	gietspijp	col
Trumm & Bergmans	175	Je suis le vrai Jacob	W	6.0 cm	m		col
Trumm & Bergmans	geen	Je suis le vrai Jacob	W	5.5 cm	b		col
Trumm & Bergmans	geen	De ware Jacob, + halve maan (er onder)	W	9.0 cm	m		col

VERKLARING:

W = witte klei

R = rode klei

Z = zwarte klei

B = bruine klei

col = uit een collectie PKN-lid

cat = afbeelding uit catalogus

ma = boek Bernard Mamy

lec = boek André et Mariëtte Leclair